

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ બેંક લિમિટેડ.

વિ.

સિડકો લેધર્સ લિ. અને અન્યો.

૨૮ એપ્રિલ, ૨૦૦૬

[એસ.બી. સિંહા અને પી.કે. બાલાસુબ્રમણ્યન, ન્યાયમૂર્તીશ્રી.]

કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬; કલમો ૫૨૯ અને ૫૨૯અ—પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમ, ૧૯૨૦; કલમ ૪૭—ટ્રાન્સફર ઑફ પ્રોપર્ટી અધિનિયમ, ૧૮૮૨; કલમ ૪૮—કંપનીએ લીધેલી ઋણરકમ માટે પોતાની અચલ સંપત્તિઓ પર અનુક્રમે બે ઋણદાતા બેંકોના હિતમાં પ્રથમ પ્રભાર અને દ્વિતીય પ્રભાર સર્જ્યો હતો—કંપની અદાલતે કંપનીનું વિન્ડિંગ અપ કરવાનો આદેશ કર્યો અને સત્તાવાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરી—પ્રથમ પ્રભારધારકે દેવાની વસૂલાત માટે દેવું વસૂલાત ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દાવો દાખલ કર્યો, જે બાકી છે—દ્વિતીય પ્રભારધારકે નીચલી અદાલત સમક્ષ દાવો દાખલ કર્યો, જે હુકમનામાથી મંજૂર થયો—પ્રથમ પ્રભારધારકે સત્તાવાર લિક્વિડેટર સમક્ષ દાવો નોંધાવ્યો અને રકમની વસૂલાત માટે કંપની અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરી—કંપની અદાલતે અરજી નામંજૂર કરી, એમ ઠરાવતાં કે બેંકને ફક્ત પ્રમાણાનુપાતી હિસ્સો મેળવવાનો જ હક છે, કારણ કે તેણે સત્તાવાર લિક્વિડેટર સમક્ષ દાવો દાખલ કરીને સંપત્તિઓ પરનો પોતાનો પ્રથમ પ્રભાર છોડી દીધો હતો—વડી અદાલતે બીજી અપીલ નામંજૂર કરી—તેની યોગ્યતા અંગે—નિર્ણિત, કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯અ માત્ર કામદારોના બાકીદારો અને સુરક્ષિત લેણદારોના બાકીદારોને સમાન હિસ્સેદારીના આધારે વર્તવાની બાબત સાથે સંબંધિત છે અને સુરક્ષિત લેણદારો વચ્ચે પરસ્પર અગ્રક્રમ અંગે વ્યવસ્થા કરતી નથી—પ્રથમ પ્રભારધારકનો દાવો ટ્રાન્સફર ઑફ પ્રોપર્ટી અધિનિયમની

કલમ ૪૮ હેઠળ જે રીતે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તે મુજબ દ્વિતીય પ્રભારધારકના દાવા પર પ્રબળ રહેશે—અધિનિયમની જોગવાઈને સંસદે જેટલી મર્યાદા સુધી એવો અભિપ્રાય રાખ્યો હોય તેટલી જ હદ સુધી અમલમાં મૂકવી જોઈએ અને તેનાથી આગળ નહીં—સંસદનો ક્યારેય એવો આશય ન હતો કે કોઈપણ અધિનિયમ હેઠળ પ્રથમ પ્રભારધારકને પ્રાપ્ત તેનો હક તેમાંથી વંચિત કરવામાં આવે.

અપીલકર્તા-બેંક અને અન્ય બે બેંકોએ (સામાવાળા નં. ૩ અને ૪) ઉત્પાદન એકમ સ્થાપવા માટે સામાવાળા નં. ૧-કંપનીને ઋણ આપ્યું હતું. સામાવાળા નં. ૨-બેંકે પણ કાર્યકારી મૂડીના નાણાં ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે કંપનીને ઋણ આપ્યું હતું. કંપનીએ પોતાની અચલ મિલકતના માલિકીના દસ્તાવેજોની સમન્યાયી ગીરણ દ્વારા અપીલકર્તા અને તે બે બેંકોના હિતમાં પ્રથમ પ્રભાર સર્જ્યો હતો. કંપનીએ માલિકીના દસ્તાવેજોની રચિત સોંપણી દ્વારા સામાવાળા નં. ૨ના હિતમાં દ્વિતીય પ્રભાર સર્જ્યો હતો. અદાલતે કંપનીનું સમાપન કરવાની દિશા આપતો આદેશ કર્યો હતો અને કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની જોગવાઈઓ હેઠળ એક સત્તાવાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરી હતી. અપીલકર્તા અને તે બે બેંકોએ નાણાંની વસૂલાત માટે ઋણ વસૂલાત પંચ સમક્ષ દાવો દાખલ કર્યો હતો. અપીલકર્તા અને તે બે બેંકોએ કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૪૪૬ હેઠળ કંપની અદાલત સમક્ષ સુરક્ષાની વસૂલાત માટેનો દાવો ચાલુ રાખવા અને

સમાપન કાર્યવાહીથી બહાર રહેવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી, જે મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

સામાવાળા નં.૨ એ રકમની વસૂલાત માટે કંપની વિરુદ્ધ નીચલી અદાલત સમક્ષ દાવો દાખલ કર્યો હતો. તે દરમિયાન, અધિકૃત લિક્વિડેટરે તમામ ધિરાણદાતાઓને તેમની દેવાની માંગણી રજૂ કરવા માટે જાહેર નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરી હતી. અપીલકર્તાએ અધિકૃત લિક્વિડેટર સમક્ષ પોતાની માંગણી નોંધાવી હતી. નીચલી અદાલતે સામાવાળા નં.૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલ દાવામાં હુકમનામું પસાર કર્યું હતું. અપીલકર્તા તથા બે બેંકોએ કંપનીની સંપત્તિઓ ઉપર પ્રથમ પ્રભાર હોવાનો દાવો કરતાં કંપની અદાલત સમક્ષ કંપની અરજી દાખલ કરી હતી. કંપની અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે અધિકૃત લિક્વિડેટર સમક્ષ માંગણી દાખલ કરતાં જ અપીલકર્તા તથા બે બેંકોએ કંપનીની સંપત્તિઓ ઉપરનો પોતાનો પ્રથમ પ્રભાર ત્યજી દીધો હતો અને તેથી તેઓ હવે વેચાણની આવકમાંથી માત્ર પ્રમાણસર હિસ્સો મેળવવા હકદાર છે. વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી દ્વિતીય અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

આ અદાલત સમક્ષ અપીલમાં, અપીલકર્તાએ દલીલ કરી કે પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ, ૧૯૨૦ ની કલમ ૪૭, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ના અધ્યાય ૫ ની જોગવાઈઓને કારણે લાગુ પડે છે; કે પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ, ૧૯૨૦ ની કલમ ૪૭(૨) પર અન્ય અધિનિયમની જોગવાઈઓની અવગણના કરીને ખોટો આધાર રાખવામાં આવ્યો; કે પ્રથમ પ્રભારાધિકાર ધારકો અને

દ્વિતીય પ્રભારાધિકાર ધારકોને સમક્ષ ગણી શકાતા નથી; કે સામાવાળા નં.૨ એ પણ અધિકૃત લિક્વિડેટર સમક્ષ દાવો રજૂ કર્યો હોવાથી, તેને કોઈ પ્રાથમિકતાપૂર્ણ વર્તન આપવામાં આવવું ન જોઈતું; અને કે સુરક્ષિત લેણદારનો અધિકાર માત્ર એટલા કારણે લુપ્ત થતો નથી કે અપીલકર્તાએ અધિકૃત લિક્વિડેટર દ્વારા પ્રસિદ્ધ જાહેર સૂચનાને પ્રતિસાદ આપ્યો; તેમજ કે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ ની કલમ ૪૮, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૨૯ ની જોગવાઈઓ પર પ્રાધાન્ય પામશે.

સામાવાળા નં. ૨, બેંકે દલીલ કરી કે કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૨૯-એ હેઠળ સુરક્ષિત દેતાઓ વચ્ચે કોઈ ભેદ કરવામાં આવેલ નથી અને તેથી અપીલકર્તાને તેના દાવા ઉપર પ્રાથમિકતા મળી શકે નહીં; કે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ કલમ ૪૮ કંપનીઝ અધિનિયમની કલમો ૫૨૯ અને ૫૨૯- અને આધીન છે, કારણ કે અનુત્તર કલમો મિલ્કત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ બાદમાં ઘડવામાં આવેલી હતી; કે અપીલકર્તાનો દાવો અન્ય તમામ સુરક્ષિત દેતાઓ સાથે માત્ર સમપ્રમાણે ક્રમમાં રહેશે અને તેને કોઈ અગ્ર અધિકાર પ્રાપ્ત નહીં થાય; કે પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમની કલમ ૪૭ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતા, અપીલકર્તાએ પોતાના અધિકારોનો ત્યાગ કર્યો હોવાનું માનવામાં આવશે.

સામાવાળા અધિકૃત લિક્વિડેટરે દલીલ કરી હતી કે પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમ, ૧૯૨૦ ની કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૨) ની જોગવાઈઓને

ધ્યાનમાં લેતા, અપીલકર્તાએ પોતાના અધિકારોનો પરિત્યાગ કર્યો હોવાનું માનવામાં આવશે.

અપીલો મંજૂર કરતાં, અદાલતે

ઠૈરવ્યુ: ૧.૧. કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૨૯એ માં બાધક ન હોય તેવી કલમ સમાવાયેલ છે. કોઈ જોગવાઈનો બાધક ન હોય તેવી કલમ સ્વભાવમાં વ્યાપક હોઈ શકે, તેમ છતાં તેની અર્થઘટનની પ્રક્રિયા વિધાનકીય નીતિ સુધી મર્યાદિત રાખવી આવશ્યક છે. માત્ર એટલા કારણે કે કામદારોના લેણાં અને સુરક્ષિત ઋણદાતાઓને બાકી રહેલું દેવું એકબીજાની સમકક્ષ રીતે ગણવામાં આવે છે, એટલાથી માત્ર આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકાય નહીં કે સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ વચ્ચે પરસ્પર અગ્રતાના સિદ્ધાંતને સંપૂર્ણપણે અવગણવાનો આશય હતો. બાધક ન હોય તેવી કલમને સંસદે જેટલા હદ સુધી આશય વ્યક્ત કર્યો હોય એટલા જ હદ સુધી અસર આપવી અને તેનાથી વધુ નહીં. કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯-એ સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ વચ્ચેની અગ્રતાના મુદ્દા અંગે ઉપરથી જોતાં કોઈ જોગવાઈ ધરાવતી નથી અને તેથી તેમાં એવી બાબતોનો સમાવેશ કરીને વાંચવું યોગ્ય નહીં ગણાય, જે બાબતો સંસદના વિચારાધીન જ નહોતી. [૫૪૫-ડી, એફ, એચ; ૫૪૬-એ]

૧.૨. કોઈ અધિનિયમ ઘડતી વખતે, સંસદે સંપત્તિમાંનો હક કબજે કરી લીધો છે એવું અનુમાન કરી શકાય નહીં. સંપત્તિનો હક એક સંવિધાનિક હક છે. ગીર્વો અમલમાં મૂકી ધિરાણ આપેલ રકમની વસૂલાત કરવાનો હક પણ સંપત્તિમાં

રહેલા હિતને અમલમાં મુકવાનો હક ગણાશે. મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૪૮ મુજબ, પ્રથમ ચાર્જધારકનો દાવો બીજા ચાર્જધારકના દાવા કરતાં પ્રાધાન્ય પામશે. કોમન લો હેઠળ તેમજ મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ જે કાનૂની સ્થિતિ પ્રવર્તમાન હતી તેને ધ્યાનમાં લેતાં, આવો મૂલ્યવાન હક સંસદને જાણીતો હતો એમ માનવું જોઈએ. તેથી, કંપનીઓ અધિનિયમ ઘડતી વખતે, સંસદનો આશય પ્રથમ ચાર્જને આ જણાવેલ હકથી વંચિત કરવાનો હતો એવું માનવામાં આવી શકે નહીં. તેથી, આવો મૂલ્યવાન હક જાળવી રાખવામાં આવ્યો હતો એમ જ માનવું જોઈએ. [પૃષ્ઠ- ૬૧, ૬૨, ૬૩]

એમ/એસ. ફાયરસ્ટોન ટાયર એન્ડ રબર કો. ઓફ ઇન્ડિયા (પી.) લિ.ના કામદારો વિ. મેનેજમેન્ટ અને અન્ય, [૧૯૭૩] ૧ એસસીસી ૮૧૩, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૧.૩. જો સંસદે કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓમાં સુધારો કરતી વખતે પ્રથમ ચાર્જધારકનો એવો મૂલ્યવાન હક છીનવી લેવાનો ઇરાદો રાખ્યો હોત, તો તે બાબત સ્પષ્ટપણે દર્શાવી શકી હોત. કોઈ વ્યક્તિના હિતમાં અસ્તિત્વમાં રહેલા કાનૂની હકનો અપહરણ અધિનિયમનું અર્થઘટન કરતી વખતે અનુમાનથી સ્વીકારી શકાય નહિ. હકીકતમાં, તેના વિરુદ્ધનું અનુમાન ઊભું કરવું પડશે. [પૃષ્ઠ-૬૨; ૬૩-૬૪]

૧.૪. કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯(૧)(સી) સુરક્ષિત લેણદારોના અનુક્રમે હક્કો વિષે કહે છે, જેનો અર્થ અસુરક્ષિત લેણદારોની સરખામણીમાં સુરક્ષિત લેણદારોના અનુક્રમે હક્કો એવો થાય. તે સુરક્ષિત લેણદારો વચ્ચેના પરસ્પર અનુક્રમે હક્કોની કલ્પના કરતી નથી. ફક્ત એટલા માટે કે અધિનિયમની કલમ ૫૨૯ ગીરણ રાખવામાં આવેલી મિલ્કતો ઉપર પ્રાથમિક હક્કો અંગે વિશિષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરતી નથી, તેથી એવો અર્થ થતો નથી કે લિક્વિડેશનમાંથી ગયેલી કંપનીના સંબંધમાં સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮ની જોગવાઈઓ લુપ્ત થઈ જશે. [૫૪૭-બી]

૧.૫. જો ફક્ત જાહેર નોટિસના જવાબમાં પ્રતિસાદ આપવાથી જ સુરક્ષિત લેણદારો વચ્ચેની પરસ્પર અગ્રતા લુપ્ત થઈ જાય, તો તે સુરક્ષા પર સુરક્ષિત લેણદારના તેના અધિકારથી વંચિત થવા તરફ દોરી જશે અને તેને અસુરક્ષિત લેણદારની સમકક્ષ સ્થિતિમાં મૂકી દેશે. આવા અનુમાનનું તર્કસંગત અનુસરણ એ થશે કે અસુરક્ષિત લેણદારોને પણ સુરક્ષિત લેણદારોની સમકક્ષ સ્થિતિમાં મુકવામાં આવશે. આ વિધાનમંડળનો આશય હોઈ શકે નહિ. [૫૪૭-સી, ડી]

૧.૬. કંપનીઝ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિશેષ અધિનિયમ હોઈ શકે, પરંતુ જો તે વિશેષ અધિનિયમમાં સુરક્ષિત લેણદારોના વિવિધ પ્રકારો વચ્ચેના કરારાધીન તથા અન્ય કાનૂની અધિકારો અંગે વ્યવહાર કરતી કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ ન હોય, તો સામાન્ય અધિનિયમમાં સમાવાયેલ વિશિષ્ટ જોગવાઈઓ પ્રબળ રહેશે. [૫૪૭-ઈ]

મારુ રામ વિ. યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૧] ૧ એસ.સી.સી.
૧૦૭, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૧.૭. કંપનીઝ અધિનિયમમાં એવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં નથી, જે એવું
ઉપબંધ કરે કે સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮ ની જોગવાઈઓ
કંપનીના કારોબારના સંબંધમાં લાગુ પડશે નહીં. જ્યાં સુધી કંપનીઝ
અધિનિયમમાં સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક તાત્પર્યથી, તેનાં વિરુદ્ધ અથવા
તેની સાથે અસંગત અને ભિન્ન આશય ધરાવતી એવી કોઈ જોગવાઈ મળી ન
આવે, ત્યાં સુધી સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮ ને અલાગુ ગણાવી
શકાય નહીં. [૫૪૭-૭, એચ]

મુદ્દાનો સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૮મી આવૃત્તિ, નો ઉલ્લેખ કરવામાં
આવ્યો.

૧.૮. પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમની કલમ ૪૭ કંપનીઝ
અધિનિયમની કલમ ૫૨૯(૧) ના બળે લાગુ પડે છે. ઇન્સોલ્વન્સી
અધિનિયમની કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૨) તેવા સંજોગોમાં લાગુ પડશે, જ્યાં
કોઈ સુરક્ષિત લેણદાર લેણદારોના સામાન્ય હિત માટે પોતાની સુરક્ષા સ્વૈચ્છિક
રીતે ત્યાગે. “રિલિન્ક્વશ” શબ્દપ્રયોગ જ્ઞાતપૂર્વક કરાયેલ કૃત્યનો સૂચક છે,
એટલે કે, એવું કૃત્ય જેમાં વ્યક્તિને પોતાના અધિકારની જાણ હોય અને
ત્યારબાદ તે જ અધિકારનો ત્યાગ કરે. એવો ત્યાગ લેણદારોના સામાન્ય હિત
માટે હોવો જરૂરી છે. તેની કાર્યવાહી એવી નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જવી જોઈએ કે તેણે,

કોઈ ને કોઈ કારણસર, તેને બાકી રહેલી રકમ મેળવવા માટે કતારમાં ઉભા રહેવાનો આશય રાખ્યો હતો. તેમ છતાં, માત્ર સત્તાવાર લિક્વિડેટર સમક્ષ સોગંદનામું અથવા દાવાનો પુરાવો દાખલ કરવાથી જ તે હક લુપ્ત થઈ જતો નથી. આપો દાવો સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા જારી કરાયેલ નોટિસના અનુસંધાને દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. જો લેણદાર ઉક્ત નોટિસનો પ્રતિસાદ ન આપે, તો તે પોતાના હકના અસ્તિત્વની જાણ સત્તાવાર લિક્વિડેટરના ધ્યાન પર લાવવામાં સક્ષમ ન રહે. [૫૪૯-બી-ઈ]

રામનાથ આચર'સ એડવાન્સ લૉ લેકિસકોનનો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૧.૧૧. પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમની કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૩) એવી સ્થિતિને સ્પષ્ટપણે ધ્યાનમાં લે છે કે જ્યાં તે પોતાની જામીની રકમ વસૂલ કરતો નથી અથવા પોતાની સુરક્ષા હકનો ત્યાગ કરતો નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં, તે પોતાના પુરાવાના સોગંદનામામાં સુરક્ષાની વિગતો તથા તેણે તે જ સુરક્ષાનું જે મૂલ્ય આંક્યું હોય તે દર્શાવી શકે છે. તે માટેના પરિણામો અનુસરે છે. જો અધિકૃત રિસીવર સુરક્ષા વેચવા આગળ વધે, તો અદાલતે પ્રથમ વેચાણની આવકમાંથી સુરક્ષિત લેણદારને તે સુરક્ષા જે મૂલ્યે આંકવામાં આવી હતી તે રકમ ચૂકવવાની રહેશે. [૫૪૯-એફ]

મહિન્દ્રા એન્ડ મહિન્દ્રા લિમિટેડ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો, [૧૯૭૯] ૨ એસ.સી.સી. ૫૨૯ તથા સ્ટેટ બેંક ઓફ મૈસૂર વિ. ઓફિશિયલ

લિક્વિડેટર અને અન્યો, (૧૯૮૫) ૫૮ કંપની કેસિસ કર ૬૦૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

દીવાની અપીલી અધિકારક્ષેત્ર : દીવાની અપીલ નં. ૨૩૩૨/૨૦૦૬.

અલ્હાબાદ વડી અદાલતના એસ.એ. નં. ૬૯૮/૨૦૦૨ માં તા. ૪.૮.૨૦૦૪ના ચુકાદા અને અંતિમ આદેશમાંથી.

રાજીવ શકધર, યુ.એ. રાણા અને શ્રાવોની રોય (ગગરાટ એન્ડ કો. તરફથી) અપીલકર્તા માટે.

શ્રિશ કુમાર મિશ્રા, વી.પી. સિંહ, પંકજ ભાટિયા, એમ.ટી. જયોર્જ, સંજય ભટ્ટ અને અમિત કુમાર સામાવાળાઓ તરફથી.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો

એસ.બી. સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી.

૧. અનુમતિ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમો ૫૨૯ અને ૫૨૯એ ના અર્થઘટનનો પ્રશ્ન આ અપીલમાં સંકળાયેલો છે, જે અલ્હાબાદ સ્થિત ન્યાયવ્યવહારની વડી અદાલતે વિશેષ અપીલ નં. ૬૯૮ ઓફ ૨૦૦૨ માં તા. ૪.૮.૨૦૦૪ ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવી છે, જેમાં તે જ અદાલતના વિદ્વાન

એકલ ન્યાયાધીશે તા. ૨૪.૫.૨૦૦૨ ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને આદેશને ચથાવત્ રાખવામાં આવ્યો હતો.

૩. હાલનો અપીલકર્તા એક બેંકિંગ કંપની છે. તેણે, ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (આઈએફસીઆઈ) તથા ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડેવલપમેન્ટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (આઈડીબીઆઈ) સાથે મળીને, ચામડાના બોર્ડના ઉત્પાદન માટે પ્લાન્ટ સ્થાપવા બાબતે સામાવાળા નં. ૧ ને નાણાકીય સહાય પૂરું પાડવાના હેતુથી, તેને ઋણ સ્વરૂપે નીચે મુજબની રકમો અત્રિમ આપી હતી:

ક) આઈડીબીઆઈના રૂપિયા મુદતી ઋણ રૂ. ૧૯૩.૨ લાખ અને ઇટાલિયન લિરા ૧૩૮૦૯૦૦,૦૦૦નું વિદેશી ચલણ ઋણ.

બ) આઈ.એફ.સી.આઈ. રૂપી મુદતી કર્જ રૂ. ૧૯૬.૭૪ લાખ, કેન્દ્રીય મૂડીરોકાણ અનુદાન રૂ. ૨૫ લાખ અને ડી.એમ. ૨૧૨૭,૫૬૫ નું વિદેશી ચલણ કર્જ.

ગ) આઈસીઆઈસીઆઈના રૂપિયા મુદતી ધિરાણ રૂ. ૯૬.૬૧ લાખ અને ઇટાલિયન લિરા ૧૩૮૦૯૦૦,૦૦૦ની વિદેશી ચલણમાં ધિરાણ.

૪. પંજાબ નેશનલ બેંક (પી.એન.બી.) એ પણ કાર્યકારી મૂડી માટેની રકમ ઉપલબ્ધ કરાવવા અંગે ઉક્ત સામાવાળાને ઋણ મંજૂર કર્યું હતું. પ્રથમ સામાવાળાએ, તેને ધીરાયેલી રકમોની સુરક્ષા માટે, પોતાની અચલ મિલકતના માલિકીના દસ્તાવેજો જમા રાખીને સમન્યાયી ગીરો રચવાના માર્ગે, અપીલકર્તાના હિતમાં તેમજ અન્ય નાણાકીય સંસ્થાઓ, અર્થાત્ અહીંના

સામાવાળા નં.૩ (આઈ.એફ.સી.આઈ.) અને સામાવાળા નં.૪ (આઈ.ડી.બી.આઈ.), ના હિતમાં પ્રથમ પ્રભાર સજ્યો હતો. પી.એન.બી.ના હિતમાં દ્વિતીય પ્રભાર, અહીંના સામાવાળા નં.૩ પાસે જમા રહેલા માલિકીના દસ્તાવેજોની વિધિપૂર્વકની સોંપણીના માર્ગે રચવામાં આવ્યો હતો, જે સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે ઉત્તરવર્તીના હિતનો પ્રભાર આઈ.એફ.સી.આઈ., આઈ.ડી.બી.આઈ. અને આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ.ના હિતના પ્રભારોથી આધીન અને ગોણા હતો.

૫. અલ્હાબાદની ન્યાયિક વડી અદાલત સમક્ષ પ્રથમ સામાવાળાને સમાપ્તિ માટે કરાયેલ અરજી ઉપર, તેને સમાપ્તિ કરવા દિશા આપતો આદેશ તા. ૧૬.૧૨.૧૯૯૩ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો, ત્યારબાદ સત્તાવાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી. ઉક્ત સામાવાળાને અપાયેલી ઉધાર સુવિધાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. જમા થયેલી રકમની વસૂલાત માટેનો દાવો, અપીલકર્તાએ તેમજ અત્રેના સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ એ મળીને, પ્રથમ સામાવાળા વિરુદ્ધ બોમ્બેની ન્યાયિક વડી અદાલતમાં દાખલ કર્યો હતો, જેને દાવો નં. ૨૭૮૯/૧૯૯૫ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યો હતો. બાદમાં ઉક્ત દાવો બોમ્બેના ઋણ વસૂલાત અધીકરણને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો. વસૂલાતની કાર્યવાહી નિર્વિવાદપણે ન્યાયનિર્ણય માટે બાકી છે.

૬. અધિકૃત લિક્વિડેટર સામાવાળાઓમાંના એક હતા. અહીંના અપીલકર્તા તથા અન્ય સામાવાળાઓને તે દાવાની કાર્યવાહી આગળ ચલાવવા માટે કંપની

અદાલત, એટલે કે અલ્હાબાદની ન્યાયક્ષેત્રવાળી વડી અદાલતની પરવાનગી મેળવવા દેવું વસૂલાત પંચ દ્વારા મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ હેઠળ ઉક્ત દાવાના વાદીઓ દ્વારા એક અરજી કરવામાં આવી; જેમાં જણાવાયું હતું કે તેઓ સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓ હતા અને દાવામાં રહેલી સુરક્ષા વસૂલ કરવાની ઇચ્છા હોવાથી તેમણે વિનિંદગ અપની કાર્યવાહીથી બહાર રહી આગળ વધવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. ઉક્ત દાવો નં. ૨૭૮૯/૯૫ ની કાર્યવાહી આગળ ચાલુ રાખવાની પરવાનગી અલ્હાબાદની ન્યાયક્ષેત્રવાળી વડી અદાલતે ૩૦.૮.૧૯૯૫ ના રોજ આપી હતી. જોકે, ઉક્ત દાવામાં અહીંનો સામાવાળા નં. ૨, પી.એન.બી., પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવ્યો ન હતો.

૭. પી.એન.બી.એ ૧૫.૧૦.૧૯૯૮ના રોજ ફતેહપુર (યુ.પી.) ખાતેના સિવિલ ન્યાયાધીશની અદાલતમાં ૧લા સામાવાળા તરફથી તેને ચૂકવવાપાત્ર રકમની વસૂલાત માટે એક દીવાની દાવો દાખલ કર્યો હતો, જેને દાવો નં. ૨/૯૮ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો હતો. તેના વાદપત્રમાં, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, આ રીતે કથન કરવામાં આવ્યું હતું:

કે સામાવાળા નં. ૧ કંપનીએ સામાવાળા નં. ૪, ૫ અને ૬ પાસેથી અન્ય વિવિધ નાણાકીય સુવિધાઓ પ્રાપ્ત કરી હતી, જેમના હિતમાં સામાવાળા નં. ૧ કંપનીએ કૌરિયા ગામ, તહસીલ બિંડી, જિલ્લા ફતેહપુર (યુ.પી.) ખાતે આવેલ જમીન, ઇમારત તથા પ્લાન્ટ અને મશીનરી સંબંધિત મૂળ માલિકીના દસ્તાવેજો જમા

રાખીને અનુસંગિક સુરક્ષા તરીકે સમતાધિકાર ગીરો સજ્યો હતો; પરંતુ ત્યારબાદ સામાવાળા નં. ૧ કંપનીએ ઉક્ત ગીરો રાખેલ મિલકત પર વાદી બેંકના હિતમાં દ્વિતીય હકનો ભાર સુરક્ષિત કરવા સંમતિ આપી, ત્યારબાદ સામાવાળા નં. ૪, ૫ અને ૬ એ આ અસરની સંમતિ આપી કે ઉપરોક્ત મિલકતો સંબંધિત માલિકીના દસ્તાવેજો સંયુક્ત પ્રથમ હકધારકો, અર્થાત્ સામાવાળા નં. ૪, ૫ અને ૬ માટે અને તેમની તરફથી, સામાવાળા નં. ૪ પાસે જ રહેશે અને ઉક્ત માલિકીના દસ્તાવેજો ઉપરોક્ત મિલકતો સંબંધે દ્વિતીય હકધારક તરીકે વાદી બેંક માટે અને તેની તરફથી પ્રતિનિધિ તરીકે પણ સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા જ રાખવામાં આવશે.

XXX XXX XXX

૧૨. કે, સામાવાળા નં. ૧ કંપનીની અચલ મિલકતો અંગે વાદી બેંકના હિતમાં રોકડ ધિરાણ હાઇપોથેકેશન મર્યાદા મંજૂર કરવાના તથા દ્વિતીય ભારણી હકની રચના સંબંધિત વાદી બેંકનો ઉક્ત ભાર, સામાવાળા નં. ૧ કંપની દ્વારા કંપનીઓના રજિસ્ટ્રાર (યુ.પી.) કાનપુર સમક્ષ કરવામાં આવેલી રજૂઆતના આધારે, કંપનીઓના રજિસ્ટ્રાર (યુ.પી.) કાનપુર પાસે વિધિવત્ નોંધાયેલ હતો.

૮. તેમ છતાં, આ બાબતે કોઈ વિવાદ નથી કે દરમિયાન કંપનીની મિલકતો વેચી દેવામાં આવી હતી અને ઉક્ત મિલકતોના બદલામાં સત્તાવાર લિક્વિડેટરે રૂ. ૬૫,૭૨,૩૧૧.૦૦ ની રકમ પ્રાપ્ત કરી હતી. ૩૧.૧૦.૨૦૦૧ ની સ્થિતિએ, સત્તાવાર લિક્વિડેટર પાસે કંપનીના લેણદારોમાં વિતરણ કરવા માટે રૂ.

૭૧,૦૦,૩૫૧.૦૦ ની રકમ ઉપલબ્ધ હતી. ઉક્ત સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા કંપનીઓ (અદાલત) નિયમો, ૧૯૫૯ ના નિયમ ૧૪૮(૧) હેઠળ નિર્ધારિત ફોર્મ નં. ૬૩ માં સૂચના સ્વરૂપે એક જાહેરાત બહાર પાડવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત આ રીતે જાણાવવામાં આવ્યું હતું :

જે કોઈ દેવાદાર ઉપરોક્ત રીતે નિર્ધારિત મુદતમાં પોતાના દાવાના પુરાવાનું સોગંદનામું રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તે પોતાના દેવાનું પ્રમાણિત ન થાય ત્યાં સુધી અથવા પ્રકરણાનુસાર એવી વહેંચણી સામે વાંધો ઉઠાવવાના અધિકારથી, ડિવિડન્ડની કોઈપણ વહેંચણીના લાભથી બહાર રાખવામાં આવશે. જે કોઈ દેવાદારે પોતાના દાવાનો પુરાવો મોકલ્યો હોય, તો અધિકૃત પ્રવાહક તરફથી લેખિત નોટિસ દ્વારા તેવી માંગ કરવામાં આવે તો, તે પોતે અથવા પોતાના વકીલ મારફતે, એવી નોટિસમાં દર્શાવેલ સમય અને સ્થળે એવા દેવા અથવા દાવાની તપાસમાં હાજર રહેશે અને પોતાના દેવા અથવા દાવા સંબંધિત જે વધુ પુરાવાની જરૂર પડે તે રજૂ કરશે.

૯. ઉપરોક્ત નોટિસના પ્રતિઉત્તરમાં, અત્રેના અપીલકર્તાએ નીચે મુજબ જાણાવતાં દાવો રજૂ કર્યો:

નં.	સુરક્ષિત ઋણદાતાનું નામ	દાવો કરાયેલ રકમ	વિતરણ કરવા માટે ૧.૬ પૈસા
૧.	XX	XX	XX
૨.	આઈસીઆઈસી ીઆઈ	૨૬,૧૮,૪૪,૦૪૪.૦ ૦	૪૧.૮૯,૫૦૬.૦૦

જોકે, અમારી સમક્ષ આ મામલાનો હકીકતી પાસો કે સામાવાળા નં. ૨ દ્વિતીય પ્રભારધારક હતો, જ્યારે અપીલકર્તા તેમજ આઈ.એફ.સી.આઈ. અને આઈ.ડી.બી.આઈ. પ્રથમ પ્રભારધારકો હતા, તે વિવાદાસ્પદ નથી, તેમ છતાં અમે નોંધ લઈ શકીએ કે સામાવાળા નં. ૨ એ પોતાના તા. ૨૦.૧૧.૧૯૮૯ ના પત્રમાં, જે અપીલકર્તા તથા સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ ને સંબોધિત હતો, સ્પષ્ટપણે આ રીતે જણાવ્યું હતું:

અમે, પંજાબ નેશનલ બેંક, આથી પુષ્ટિ કરીએ છીએ કે કંપનીની અચળ તથા જંગમ મિલ્કતો (પુસ્તક ઋણોને બાદ કરતાં) ઉપર પંજાબ નેશનલ બેંકના હિતમાં મેસર્સ સિડકો લેધર્સ લિ. (આગળથી જેને કંપની તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવશે) દ્વારા સર્જાયેલ/સર્જવાનાર વિવિધ જામીનગિરીઓમાં સમાવિષ્ટ અથવા તેના બળે જે કંઈ વિરોધાભાસી હોય તે છતાં, પંજાબ નેશનલ

બેંકના હિતમાં કંપની દ્વારા તેની કાર્યકારી મૂડીની સુવિધાઓ માટે,
એટલે કે રૂ. ૮૦ લાખની રોકડ ઋણ મર્યાદા અને રૂ. ૫૪ (માત્ર
ચોપન લાખ) ના બિલ્સ ડિસ્કાઉન્ટિંગ માટે સર્જાયેલ/સર્જવાનાર
ચાર્જ, નીચેના હિતમાં કંપની દ્વારા સર્જાયેલ/સર્જવાનાર ચાર્જને
આધીન અને અનુગામી રહેશે:

(૧)(એ) નીચે દર્શાવેલ હદ સુધી આઈ.ડી.બી.આઈ. અને
આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ.ની સહભાગિતામાં રૂ. ૨૭૭.૦૦ લાખનું રૂપિયાકીય
મુદતી ધિરાણ:

આઈએફસીઆઈ રૂપિયા ૧૧૨.૦૦ લાખ

આઈડીબીઆઈ રૂપિયા ૧૧૦.૦૦ લાખ

આઈસીઆઈસીઆઈ રૂ. ૫૫.૦૦ લાખ

XX XX XX

અમે વધુમાં નીચે મુજબ સહમત થઈએ છીએ અને તેની પુષ્ટિ કરીએ છીએ:

૧) અમને, જો હોય તો, આઈ.એફ.સી.આઈ./ આઈ.ડી.બી.આઈ./
આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ. અને અન્ય સમપદ ચાર્જધારકોને, (પછીથી જેમને
'પ્રથમ ચાર્જધારકો' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) તેમની સુરક્ષાઓ હેઠળના
અથવા અન્યથા કોઈપણ હકોનો ઉપયોગ કરવા અથવા તેનો અમલ કરાવવા
માટે અનુરોધ કરવાનો અધિકાર રહેશે નહીં.

૨) ગીવે મુકાયેલ મિલકતોના વેચાણ માટે અથવા કંપની સામે અમારો કોઈ અન્ય અધિકાર અમલમાં મૂકવા માટે અમે કોઈ કાનૂની કાર્યવાહીનો આશરો નહીં લઈએ, જો સુધી કે (એ) કંપનીની ચાલુ મિલકતો પર પ્રથમ પ્રભાર ધારકો તરીકે ઉપલબ્ધ અમારા ઉપાયો અમે પૂર્ણપણે ઉપયોગમાં ન લઈએ, (બી) આ બાબતમાં અમારા આશય અંગે અમે પ્રથમ પ્રભાર ધારકોને ઓછામાં ઓછા ૬૦ દિવસની નોટિસ ન આપીએ અને (સી) આ બાબતમાં આઈ.એફ.સી.આઈ./આઈ.ડી.બી.આઈ./આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ. તથા અન્ય પ્રથમ પ્રભાર ધારકોની પૂર્વ લેખિત મંજૂરી ન મેળવીએ.

૩) અમે, બીજા પ્રભારધારક તરીકેની અમારી હેસિયતમાં, ઉપરોક્ત (૨) માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રથમ પ્રભારધારકોને નોટિસ આપ્યા પછી અને તેમની પૂર્વ મંજૂરી મેળવી લીધા પછી, કંપની દ્વારા કરાયેલા ચૂક અથવા ભંગના પરિણામે અમારી બાકી રકમોની વસૂલાત માટે સુરક્ષાનો અમલ કરવાના પગલાં લઈએ તો, પ્રથમ પ્રભારધારકોને પણ (પરંતુ કોઈ બાંહેધરી વિના) કંપનીને તેમની અનુક્રમેની લોન અને આગોતરી રકમો તાત્કાલિક પરત ચૂકવવા માંગ કરવા સ્વતંત્રતા રહેશે, જાણે કે તેમની અનુક્રમેની લોન દસ્તાવેજો હેઠળ તે બાકી અને ચુકવાપાત્ર બની ગઈ હોય, અને તેમને પ્રથમ ગીર્ણધારકો તરીકે અથવા તત્કાલ અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદા હેઠળ તેમને ઉપલબ્ધ તમામ હક્કો અને ઉપાયોનો ઉપયોગ કરવાની અને/અથવા અમલમાં મૂકવાની પણ સ્વતંત્રતા રહેશે."

પ્રવેશના સ્મારકપત્રમાં, સામાવાળા નં. ૧ વતી પણ કાર્ય કરતા, બેંકે જણાવ્યું:

૨. જણાવાયેલા શ્રી એમ. ઝફરુલ્લાએ જણાવ્યું કે નીચે લખાયેલ પ્રથમ અનુસૂચિમાં વધુ વિશેષ રીતે વર્ણવાયેલા માલિકીના દસ્તાવેજો, પુરાવાઓ, દસ્તાવેજો લેખો અને લખાણો (આગળ જતાં જેને "ઉક્ત દસ્તાવેજો" કહેવાશે) જે કંપનીની ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યના ફતેહપુર જિલ્લાની બિંકડી તાલુકાની કૌરિયા મુસ્તકિવલ ગામે સ્થિત તમામ અચળ મિલકતો સંબંધિત છે, તે કંપની દ્વારા સુરક્ષા હિત સર્જવાના હેતુસર, માલિકીના દસ્તાવેજો જમા કરીને સંયુક્ત ગીરણ દ્વારા, ૧૧.૦૮.૧૯૮૮ના રોજ આઈ.એફ.સી.આઈ. પાસે જમા કરવામાં આવ્યા હતા અને વધુમાં ૮.૧૧.૧૯૮૮ના રોજ પ્રતીકાત્મક હસ્તાંતરણના માર્ગે પણ જમા કરવામાં આવ્યા હતા, અને આઈ.એફ.સી.આઈ.એ પોતાને માટે તથા ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ડેવલપમેન્ટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને ધ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ક્રેડિટ એન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિ.ના પ્રતિનિધી તરીકે કાર્ય કરતાં, કંપનીની બધી અચળ મિલકતો સાથે તે પર નિર્મિત અથવા ઊભી કરાયેલ અથવા સ્થાપિત સ્થિર પ્લાન્ટ અને ચંત્રસામગ્રી, જોડાણો અને ફિટિંગ્સ, ઇમારતો તથા અન્ય માળખાઓ અને જે તે પર નિર્મિત, ઊભી કરાયેલ અથવા સ્થાપિત કરવાના હોય તે બધાં પર, કંપની દ્વારા યથાવત પરતફેર, મુક્તિ અને ગીરણમુક્તિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે, આ જમા સ્વીકારવામાં આવી હતી.

સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલ દાવો હુકમનામા મુજબ મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે, તે બાબત વિવાદાસ્પદ નથી; જ્યારે અપીલકર્તા તથા અન્યોએ પ્રારંભ કરેલ ડેટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ (ડી.આર.ટી.) સમક્ષની કાર્યવાહી હજી પણ

બાકી છે. વધુમાં, અપીલકર્તાએ સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ સાથે મળીને અલ્હાબાદ સ્થિત ન્યાયિક વડી અદાલતના માનનીય કંપની ન્યાયાધીશ સમક્ષ કંપની અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત, ૧૬.૧૨.૧૯૯૩ની સ્થિતિએ રૂ. ૪,૫૬,૦૬,૭૩૬.૦૦ ની તેમની માંગણીનું પ્રો-રાટા ધોરણે વિચારણા કરવામાં આવે તેવી પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી અને વધુમાં પી.એન.બી.ની માંગણીને કંપનીની જંગમ અને સ્થાવર મિલ્કતોમાંથી બહાર રાખવા માટે પણ પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી.

તા. ૯.૧.૨૦૦૨ના આદેશ દ્વારા, અપીલકર્તાની પ્રથમ પ્રાર્થના મંજૂર કરવામાં આવી હતી. તેમ છતાં, બીજી પ્રાર્થના અંગે, આદેશ અનામત રાખવામાં આવ્યો હતો. તા. ૨૪.૫.૨૦૦૨ના આદેશ દ્વારા, આ અદાલતના અલ્હાબાદ બેંક વિ. કેનરા બેંક અને અન્યમાં આપેલ નિર્ણય પર આધાર રાખીને અથવા તેના આધારે, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

કાયદામાં કસોટી, જેમ કે ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી સ્પષ્ટ થાય છે, એવી છે કે જ્યાં સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ, ભલે તે ગીર્વે રાખેલી સંપત્તિ પર અન્ય સુરક્ષિત ઋણદાતાઓની સરખામણીએ, જેઓને તે જ સંપત્તિ પર દ્વિતીય હક હોય, પ્રથમ હક ધરાવતા હોય, તેમ છતાં જો તેઓ સત્તાવાર પ્રવર્તક સમક્ષ પોતાનું દેવું સાબિત કરવાનો અને વાઈલિંગ અપની કાર્યવાહી સાથે જોડાઈને ડિવિડન્ડનો દાવો કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કરે, તો તેઓ સંપત્તિ પરનો પોતાનો દાવો ત્યજી દે

છે અને સંપત્તિ પર દ્વિતીય હક ધરાવતા ઋણદાતાઓ સહિત અન્ય સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ સમક્ષ ક્રમે આવે છે અને કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૨૯અ હેઠળ નિર્ધારિત થનારા કામદારોના દાવાને આધીન રહી વેચાણની આવકમાંથી પ્રમાણાનુપાત હિસ્સા મેળવવા હકદાર બને છે. હું અહીં ઉમેરું છું કે આઈ.એફ.સી.આઈ., આઈ.ડી.બી.આઈ. અને આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ. એ કંપનીને (લિક્વિડેશનમાં) વિદેશી ચલણમાં ઋણ અને ટર્મ લોન આપી હતી અને અનુસંગિક રીતે વ્યાજદર તથા પૂર્વનિર્ધારિત હર્જનાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. પંજાબ નેશનલ બેંકને કંપનીની સ્થાવર સંપત્તિ પર રૂપિયા ૧૩૪ લાખની કાર્યકારી મૂડી માટે દ્વિતીય હક હતો, જે કંપનીએ ૨૧.૧૧.૧૯૮૯ ના રોજ આઈ.એફ.સી.આઈ. કચેરી ખાતે પંજાબ નેશનલ બેંકના હિતમાં હકપત્રોના જમા દ્વારા સંતોષી લીધો. પંજાબ નેશનલ બેંકના હિતમાં રહેલો દ્વિતીય હક આઈ.એફ.સી.આઈ., આઈ.ડી.બી.આઈ. અને આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ.ના પ્રથમ હકને આધીન હતો. અરજદાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે કે પંજાબ નેશનલ બેંકને કંપનીની ચલ સંપત્તિ પર પ્રથમ હક હોઈ શકે, પરંતુ રૂપિયા ૧,૩૨,૨૨,૫૩૯.૦૦ ના દ્વિતીય હકધારક તરીકે પંજાબ નેશનલ બેંકનો દાવો બહાર રાખવાનો છે અને પંજાબ નેશનલ બેંકને ચલ સંપત્તિના વેચાણની આવકમાંથી તેનો હિસ્સો મળી શકે. કારણ કે અરજદાર આઈ.એફ.સી.આઈ. અને આઈ.ડી.બી.આઈ. વાઈલિંગ અપની કાર્યવાહીમાં જોડાયા છે અને તેમણે સત્તાવાર પ્રવર્તક સમક્ષ તેમના દેવાનો પુરાવો રજૂ કર્યો છે, તેથી ઉપર જણાવ્યા

મુજબ એમ માનવામાં આવશે કે તેમણે પોતાની જામીનગિરી ત્યજી દીધી છે અને તેથી તેઓ સ્થાવર સંપત્તિ અંગે પંજાબ નેશનલ બેંકની સરખામણીએ કોઈ અગ્રતા દાવો કરી શકશે નહીં।

તે સામે, અપીલકર્તાએ વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ વિશેષ અપીલ તરીકે ઓળખાતી આંતર-અદાલતી અપીલ દાખલ કરી હતી. પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમ, ૧૯૨૦ ની કલમ ૪૭ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને એવું ધારણ કરવામાં આવ્યું હતું કે, અપીલકર્તાએ પોતાનો દાવો ચાલુ રાખવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરીને લિક્વિડેશનની કાર્યવાહીથી બહાર રહેવાનું પસંદ કર્યું હોવાથી, લાભકારી હકના બીજા દાવા બાબતે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી અધિનિયમની કલમ ૪૮ નો હાલના કેસમાં કોઈ ઉપયોગ થશે નહીં. વધુમાં એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો કે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯એ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલ શબ્દપ્રયોગને ધ્યાનમાં લેતાં, સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓનો હક સંભાવિત હક હોવાને કારણે, અપીલકર્તાનો ક્રમ અસુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓ સાથે ગણાશે અને તેને અધિનિયમની કલમ ૫૨૯(૨) હેઠળ જોગવાઈ મુજબ પોતાનો ડિવિડન્ડ મેળવવો પડશે.

વડી અદાલતે અલાહાબાદ બેંક (ઉપરોક્ત) પર આધાર રાખીને વધુમાં આ રીતે ઠરાવ્યું:

સુરક્ષિત લેણદારોનો બીજો વર્ગ તે છે, જે ધારા પરલ(૧)(બી) વાંચી તેનાં પરંતુક (સી) હેઠળ આવે છે. તેઓ એવા છે, જેઓ પોતાની સુરક્ષા સાકાર કરવા માટે વિસર્જન પ્રક્રિયાથી બહાર રહેવાનો વિકલ્પ પસંદ કરે છે. આર.ડી.બી. અધિનિયમ, ૧૯૯૩ ની ધારા ૧૯(૧૯) સુરક્ષિત લેણદારોને માત્ર કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની ધારા પરલએ અનુસાર જ વિતરણ કરવાની પરવાનગી આપે છે, જેમાં વિસર્જન પ્રક્રિયાથી બહાર રહેનારા લેણદારોનો પણ સમાવેશ થાય છે. આવા સુરક્ષિત લેણદારો નિશ્ચિત પરિસ્થિતિઓમાં કંપની અદાલત સમક્ષ આવી શકે છે અને કંપની અદાલતમાં પડેલી અન્ય રકમોમાંથી પોતાની રકમ વસૂલ કરવા માટે અન્ય બધા લેણદારો કરતાં અગ્રતા હોવાનો દાવો કરી શકે છે. આવી મર્યાદિત અગ્રતા ધારા પરલએ(૧) માં જાહેર કરવામાં આવી છે. તેમ છતાં, તે માત્ર ધારા પરલએ(૧) ના ખંડ (બી) માં નિર્દિષ્ટ મર્યાદા સુધી જ સીમિત છે. કેનેરા બેંકે અન્ય લેણદારો દ્વારા થયેલી વસૂલાત સામે દાવાઓ કર્યા હતા. સર્વોચ્ચ અદાલતે નિષ્કર્ષ આપ્યો કે તેણે વિસર્જન કાર્યવાહીથી બહાર રહેવાનો પોતાનો વિકલ્પ ઉપયોગમાં લીધો નહોતો અને તેથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે આવા દાવાનો પ્રશ્ન માત્ર ત્યારે જ ઉઠી શકે, જ્યારે કેનેરા બેંક વિસર્જન પ્રક્રિયાથી બહાર રહી હોય અને તેણે રકમ વસૂલ કરી હોય, અને જો તે દર્શાવે કે તેની દ્વારા ખાનગી રીતે વસૂલ કરવામાં આવેલી રકમમાંથી અમુક હિસ્સો ધારા પરલ(૧) ના પરંતુકના ઉપખંડો (એ) અને (બી) હેઠળ લિક્વિડેટર દ્વારા પ્રમાણસર રીતે દૂર કરવામાં આવ્યો છે. માત્ર ત્યારે જ તે એવો દાવો કરી શકે કે

તેને સુરક્ષિત લેણદાર તરીકે તે જ સ્તરે પરતચુકવણી મળવી જોઈએ અને ટ્રિબ્યુનલમાં પડેલી અન્ય લેણદારોની વસૂલાત ઉપર તેને અગ્રતા મળવી જોઈએ.

ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષોના આધાર પર, ઉક્ત વિશેષ અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

શ્રી રાજીવ શકધેર, અપીલકર્તા તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એવી રજૂઆત કરી કે:

(૧) વડી અદાલતે આ અદાલતના અલાહાબાદ બેંક (ઉપરોક્ત) મામલાના ચુકાદાને ખોટી રીતે વાંચ્યો અને ખોટી રીતે અર્થઘટન કર્યું, કારણ કે તેમાં આ અદાલતનો મુખ્ય સંબંધ કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૪૪૬નું બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને બાકી દેવાનો વસૂલાત અધિનિયમ, ૧૯૯૩ ('આરડીબી અધિનિયમ', સંક્ષેપમાં) ની જોગવાઈઓની સરખામણીમાં અર્થઘટન કરવા સાથે હતો, અર્થાત્ આરડીબી અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા ચાલુ રાખવા માટે તેની કલમ ૪૪૬ હેઠળ કંપની અદાલતના હસ્તક્ષેપની આવશ્યકતા હતી કે નહીં, જેમ કે આ અદાલતના અનુગામી નિર્ણય રાજસ્થાન સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન વિ. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. અલાહાબાદ બેંક (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૩૭ માં કરાયેલા અવલોકનોનો વિચાર કરવામાં પણ તે નિષ્ફળ ગયું.

(૨) વડી અદાલત પ્રાંતીય દેવાળિયા અધિનિયમ, ૧૯૨૦ ની કલમ ૪૭ ના સાચા અને યોગ્ય વ્યાપ તથા આશયની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ, જે કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ના પ્રકરણ ૫ ની જોગવાઈઓને કારણે અમલમાં આવે છે.

(૩) વડી અદાલતે પ્રોવિન્શિયલ ઈન્સોલ્વન્સી અધિનિયમની કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૨) પર આધાર રાખવામાં અને તેની અન્ય જોગવાઈઓની અવગણના કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી.

(૪) અહીં પ્રસ્તુત હકીકતની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, પ્રથમ ચાર્જધારકો અને દ્વિતીય ચાર્જધારકોને સમકક્ષ ગણાવી શકાય તેમ નહોતું:

(૫) પી.એન.બી. એ પણ સત્તાવાર લિક્વિડેટર સમક્ષ દાવો દાખલ કર્યો હોવાથી, તેને કોઈપણ પ્રકારની અગ્રતા આધારિત વર્તણૂક આપવામાં આવવી જોઈએ નહોતી;

(૬) ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૪૮ મુજબ, જે ગીરણ સામેની અગ્રતા અંગેની વિશિષ્ટ જોગવાઈ છે, અને કંપનીઝ એક્ટમાં સમાન વિષયને લગતી એવી કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ ન હોવાથી, અપીલકર્તાએ જાહેર નોટિસનો પ્રતિસાદ આપ્યો હતો એટલા માત્રથી સુરક્ષિત લેણદારનો અધિકાર લુપ્ત થતો નથી;

(૭) સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮, કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯ ની જોગવાઈઓ પર પ્રાધાન્ય પામશે.

૧૮. પંજાબ નેશનલ બેંક તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એમ.ટી. જયોર્જ, બીજી તરફ, રજૂ કરશે:

(એ) કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ પરલએમાં અપ્રતિબંધક ઉપબંધની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને તેમાં પરસ્પર સુરક્ષિત લેણદારો વચ્ચેના દાવા ઉપર પ્રાધાન્ય અંગે કોઈ ભેદ કરવામાં આવ્યો નથી, આ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, અપીલકર્તાને દ્વિતીય સામાવાળાના દાવા ઉપર પ્રાધાન્ય મળી શકે નહીં.

(બી) કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ પરલ ની ઉપકલમ (૧) સાથે જોડાયેલ પરંતુક અને કલમ પરલએ સંસદ દ્વારા ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટના અધિનિયમન પછી અધિનિયમિત કરવામાં આવેલ હોવાથી, તેની કલમ ૪૮ ને તેનાં અધિન માનવાની રહેશે.

(સી) અપીલકર્તાનો દાવો માત્ર અન્ય તમામ સુરક્ષિત લેણદારો સાથે સમકક્ષ ક્રમે જ ગણવામાં આવશે અને, તેથી, તે અન્ય સુરક્ષિત લેણદારો ઉપર અગ્રતા અધિકારનો દાવો કરી શકશે નહીં.

(ડી) પ્રાંતીય દેવાળિયાપણું અધિનિયમની કલમ ૪૭ આ વત માન મામલે લાગુ પડશે, જેના મુજબ અપીલકર્તા પાસે ત્રણ વિકલ્પો હતા:

(૧) તે પોતાની જામીનગરી વસૂલ કરી શકે છે અને જો તેને આપવાનું કંઈક બાકી રહેતું હોય, તો બાકીની રકમ માટે આવી પોતાની માંગણી સાબિત કરી શકે; અથવા

(૨) તેને તેની સુરક્ષા ત્યજવી પડશે અને અન્ય દેનદારો સાથે સમકક્ષ ક્રમે લિક્વિડેશનમાં આવવું પડશે અને ડિવિડન્ડોના વિતરણમાં હિસ્સો લેવો પડશે; અથવા

(૩) પોતાની સુરક્ષાનું મૂલ્યાંકન કરવા અને પરિસમાપ્તિમાં પ્રવેશીને, પોતાની સુરક્ષાના મૂલ્યાંકન અનુસાર તેની દેવાની બાબતમાં જે કોઈ બાકી રકમ તેના મત મુજબ બાકી રહેતી હોય, તે માટે દાવો સાબિત કરવા.

આ જ બાબત સંદર્ભે અપીલકર્તાએ પોતાનો વિકલ્પ અમલમાં મૂક્યો ન હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, તેનો દાવો લુપ્ત થઈ ગયો હતો.

સત્તાવાર લિક્વિડેટરની તરફેથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી કે પ્રાંતીય દેવાળિયાપણાં અધિનિયમની કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૨) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતાં, અપીલકર્તાએ તેના હકોનો ત્યાગ કર્યો હોવાનું માનવામાં આવશે.

તેથી અમારી વિચારણા માટે ઊભા થતા પ્રશ્નો આ મુજબ છે:

(એ) કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૫૨૯એના પ્રકાશમાં, સુરક્ષિત ઋણદાતાઓના બે સમૂહો વચ્ચેની પરસ્પર અગ્રતા સંબંધિત હક્કની મહત્વતા નષ્ટ થાય છે કે કેમ—

(બી) શું સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮ કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯એ દ્વારા અતિકાંત થાય છે કે નહીં.

(સી) શું અપીલકર્તાએ પ્રોવિઝિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમની કલમ ૪૭ મુજબનો વિકલ્પ અપનાવ્યો ન હોવાથી, તેને સુરક્ષિત લેણદાર તરીકે દાવો કરવાનો પોતાનો અધિકાર ત્યજી દીધો હોવાનું કહી શકાય?

કેટલાક કાનૂની પ્રસ્તાવો, જે વિવાદાસ્પદ નથી, તે પણ આ તબક્કે નોંધવા યોગ્ય છે.

સુરક્ષિત ઋણદાતાઓની બે શ્રેણીઓ છે, એટલે કે, (૧) તેવા જે કંપની અદાલત સમક્ષ જવા ઇચ્છુક હોય; અને (૨) તેવા જે સમાપન કાર્યવાહીની બહાર રહે છે.

કોર્પોરેટ દિવાળાખોરી પ્રક્રિયાઓ વિવિધ કાર્યો નિભાવે છે, જેમાં અસુરક્ષિત દેવાદારો દ્વારા સામૂહિક અમલ, કોર્પોરેટ પુનરુત્થાનને સુલભ બનાવવું અને સુરક્ષાના અમલમાં મૂકવાનું સમાવેશ થાય છે, જેમાં ઉદાહરણ તરીકે, કોર્પોરેટ નૈતિકતા જેવા કેટલાક જાહેર હેતુઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. દિવાળાખોરીની

કાર્યવાહી દરમિયાન, મૂળભૂત પ્રશ્નો, જે પ્રક્રિયાના મૂળ સુધી પહોંચે છે, તે આ મુજબ છે:

(૧) કયા પક્ષકારો સંકળાયેલા છે;

(૨) કઈ સંપત્તિઓનો સમાવેશ કરવો તે; અને

(૩) કાર્યવાહી માટે નાણાંકીય વ્યવસ્થા કેવી રીતે કરવામાં આવવાની છે.

૨૫. લિક્વિડેશન પ્રક્રિયા ભલે અસુરક્ષિત લેણદારોના હિતાર્થે સામૂહિક અમલવારીની પદ્ધતિ હોય, તેમ છતાં અનિવાર્ય રીતે ઉપસ્થિત થતો પ્રશ્ન એ છે કે ભારતીય પરિપ્રેક્ષ્યમાં કંપનીની સંપત્તિનો અર્થ શું ગણાશે. ઉક્ત હેતુસર, અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું પડે કે લિક્વિડેશન એ કંપનીના કારોબારના સમાપનનો પ્રસંગ પણ છે. કંપનીની સંપત્તિમાં ડિબેન્ચરધારકો સંબંધિત સંપત્તિ, મુક્ત માલિકીની સંપત્તિ અને ક્યારેક પરિવર્તનશીલ સંપત્તિનો પણ સમાવેશ થાય છે.

સમાનુપાતીય સિદ્ધાંતો લાગુ કરતાં, ઋણદાતાઓના દાવાઓ સાથે સમાન રીતે વર્તવું જરૂરી છે, સંપત્તિઓનું પરિમાણ નિર્ધારિત કરવા જે સમયે જવાબદારી ઊભી થાય છે તેવો એક નિશ્ચિત સમયબિંદુ નિર્ધારિત કરવો આવશ્યક છે, પરંતુ ત્યારબાદની ઘટનાઓનો પણ વિચાર કરવો જરૂરી છે.

જેઓ દિવાલિયાપણાના નિયમો અનુસાર પોતાની જામીનહકનો ત્યાગ કરીને ડિવિડન્ડ મેળવવા માટે કંપની અદાલત સમક્ષ જવા ઈચ્છે છે, તેમના મામલે કંપની અધિનિયમની કલમ ૫૨૯ આકર્ષિત થશે. પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી અધિનિયમની કલમ ૪૭ નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

સુરક્ષિત લેણદારો. –

(૧) જ્યાં કોઈ સુરક્ષિત લેણદાર પોતાની જામીનગીરીનો સાક્ષાત્કાર કરે છે, ત્યાં તે પોતાની બાકી રહેલી રકમ માટે, સાક્ષાત્કારથી પ્રાપ્ત થયેલી ચોખ્ખી રકમ કપાત કર્યા પછી, દાવો સાબિત કરી શકે છે.

(૨) જ્યાં કોઈ સુરક્ષિત લેણદાર લેણદારોના સામાન્ય હિતાર્થે પોતાની સુરક્ષા છોડી દે છે, ત્યાં તે પોતાના સમગ્ર દેવા માટે પુરાવો આપી શકે છે.

(૩) જ્યાં કોઈ સુરક્ષિત લેણદાર પોતાની સુરક્ષા સંપાદિત કરતો નથી અથવા તેનો ત્યાગ કરતો નથી, ત્યાં તેને અનુસૂચીમાં પોતાનું દેવું દાખલ કરાવવાનો હક પ્રાપ્ત થાય તે પહેલાં, પોતાની સાબિતીમાં પોતાની સુરક્ષાની વિગતો અને તે જે મૂલ્યે તેનું મૂલ્યાંકન કરે છે તે દર્શાવવું પડશે, અને તે આ રીતે મૂલ્યાંકિત મૂલ્ય ઘટાડ્યા પછી તેને બાકી રહેલી રકમના સંબંધમાં જ માત્ર લાભાંશ મેળવવાનો હકદાર રહેશે.

(૪)

(પ).....

(ડ) જ્યાં કોઈ સુરક્ષિત લેણદાર આ કલમની જોગવાઈનું પાલન કરતો નથી, ત્યાં તેને કોઈપણ ડિવિડન્ડમાંના તમામ હિસ્સાઓમાંથી બાકાત રાખવામાં આવશે."

સુરક્ષિત ઋણદાતાઓનો બીજો વર્ગ તેઓનો છે, જે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ પરલ્એ(૧)(બી) હેઠળ આવે છે, અર્થાત્ તેઓ, જેઓ પોતાની સુરક્ષા હકની વસૂલાત કરવા માટે વિસર્જન પ્રક્રિયાની બહાર રહેવાનો વિકલ્પ પસંદ કરે છે. તેઓ પણ, કેટલીક પરિસ્થિતિઓમાં, કંપની અદાલત સમક્ષ જઈ શકે છે.

અલાહાબાદ બેંક (ઉપરોક્ત) માં, જગન્નાથા રાવ, ન્યાયાધીશે, બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને બાકી રહેલા દેવાનો વસૂલાત અધિનિયમ, ૧૯૯૩ (સંક્ષેપમાં "આરડીબી અધિનિયમ") ની રચના અંગે તિવારી કમિટી અહેવાલ, ૧૯૮૧ નો ઉલ્લેખ કરતાં, કાનૂની સ્થિતિ નીચેના શબ્દોમાં રજૂ કરી હતી:

લેણદારો વચ્ચેની "અગ્રતાઓ" સંબંધે પણ, ઉક્ત સમિતિએ અનુબંધક ૧ માં નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

નિર્ણયકારી અધિકારીને તેમના વચ્ચેના પરસ્પર કરાર/ વ્યવસ્થા મુજબ ગિરવે સુરક્ષિત લેણદારો એવા બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને વેચાણની આવકનું

વિતરણ કરવાની અને કાયદામાં નિર્ધારિત અગ્રક્રમ મુજબ તે માટે હકદાર અન્ય વ્યક્તિઓને તે રકમ વહેંચવાની તેવી સત્તા રહેશે.

"અગ્રતાઓ" નક્કી કરવાની બાબતે ઉપરોક્ત ભલામણોને હવે, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, અધ્યાદેશ ૧ ઓફ ૨૦૦૦ દ્વારા પ્રતિસ્થાપિત કરાયેલ કલમ ૧૯(૧૯) હેઠળ વધુ સ્પષ્ટતા સાથે અધિનિયમમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં આરડીબી અધિનિયમ હેઠળ વસૂલ થયેલી રકમોના સંબંધમાં અગ્રતાઓનું નિર્ધારણ માત્ર આરડીબી અધિનિયમ હેઠળના ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા જ કરવામાં આવવાનું છે. આરડીબી અધિનિયમની કલમ ૧૯(૧૯) આ મુજબ છે:

"૧૯ (૧૯) જ્યાં કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલ કંપની વિરુદ્ધ વસૂલાતનું પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં આવે છે, ત્યાં અધિકરણ આવી કંપનીની વેચાણની આવક કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૨૯એ ની જોગવાઈઓ અનુસાર તેના સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ વચ્ચે વહેંચવામાં આવે તેવો આદેશ કરી શકે છે અને વધિયારો, જો હોય તો, કંપનીને ચૂકવવાનો આદેશ કરી શકે છે."
(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

કલમ ૧૯(૧૯) કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ તથા અન્ય જોગવાઈઓ સાથે સ્પષ્ટપણે અસંગત છે. ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની કાર્યવાહી માટે માત્ર કલમ ૫૨૯એ જ લાગુ પડે છે. તેથી, નિર્ણય, અમલવારી અને અગ્રતાક્રમ નક્કી કરવા

સંબંધિત પ્રશ્નોમાં, આર.ડી.બી. અધિનિયમમાં કરવામાં આવેલી વિશેષ જોગવાઈઓ જ લાગુ કરવી પડે."

તે કેસમાં, આ અદાલતને એ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી નહોતી કે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ પરદએમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતા, જેઓ વિનિંગ અપ કાર્યવાહીની બહાર છે તેઓએ પોતાના દ્વારા આરંભિત કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી આગળ વધારવી પડશે કે કેમ. તેમાં, અદાલત કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૪૪૬નું આર.ડી.બી. અધિનિયમની જોગવાઈઓની સામે અર્થઘટન કરવા સાથે સંકળાયેલી હતી, અર્થાત્ તે અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા ચાલુ રાખવા માટે કંપની અદાલતની પરવાનગી મેળવવી આવશ્યક હતી કે કેમ. આર.ડી.બી. અધિનિયમ કંપનીઝ અધિનિયમ અમલમાં આવ્યા બાદ ઘણાં પછી સંસદ દ્વારા ઘડાયેલો વિશેષ કાયદો હતો, એવી નિષ્કર્ષને ધ્યાનમાં લેતા એવો મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો કે કોઈ પરવાનગી આવશ્યક નહોતી, કારણ કે બેન્કો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ દ્વારા બાકી રકમોની વસૂલાત સંબંધિત બાબતો અંગે ડેટ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલને અનન્ય અધિકારક્ષેત્ર હતું.

આ અદાલતની એક ખંડપીઠ દ્વારા રાજસ્થાન સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પ્સ. અને અન્ય વિ. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર અને અન્ય (પૂર્વોક્ત) માં આ કાનૂની સ્થિતિ

પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અમારામાંથી એક (બાલસુબ્રમણ્યન, ન્યાયાધીશ) સભ્ય હતા. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું:

અલ્હાબાદ બેંક વિ. કેનેરા બેંક માં, બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને બાકી દેવાની વસૂલી અધિનિયમ, ૧૯૯૩ હેઠળ ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન, કંપની અદાલતની સરખામણીએ, નિર્ણય માટે ઉદ્ભવ્યો હતો. આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે, દેવાદાર કંપની વિરુદ્ધ વિસર્જન અરજી બાકી હોય, અથવા વિસર્જનનો આદેશ પસાર થયો હોય તો પણ, બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને ચૂકવવાપાત્ર દેવાના સંબંધમાં જવાબદારીનું નિર્ધારણ અને પ્રમાણપત્રનું અમલીકરણ અનુક્રમે તે અધિનિયમ હેઠળ ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ અને રિકવરી ઓફિસરના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે અને આવા કેસમાં કંપની અધિનિયમની કલમો ૪૪૨, ૫૩૭ અને ૪૪૬ હેઠળનું કંપની અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર બાકાત થઈ જાય છે. તેથી, દેવાની વસૂલી અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે કંપની અદાલતની પરવાનગી આવશ્યક નહોતી. વિવિધ લેણદારો વચ્ચેની પ્રાથમિકતાઓનો નિર્ણય પણ માત્ર દેવાની વસૂલી અધિનિયમની કલમ ૧૯(૧૯) ને કંપની અધિનિયમની કલમ પરલએ સાથે વાંચીને, ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા જ થઈ શકતો હતો અને અન્ય કોઈ રીતે નહીં. અદાલતે આ હકીકત ધ્યાનમાં લીધી હતી કે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને બાકી દેવાની વસૂલી અધિનિયમ, ૧૯૯૩, સમયક્રમની દૃષ્ટિએ કંપની અધિનિયમમાં અધિનિયમ ૩૫ ઓફ ૧૯૮૫ દ્વારા કલમ પરલએ સામેલ

કરવામાં આવ્યા બાદનું કાયદાનિર્માણ હતું અને તેને પ્રાધાન્યપ્રાપ્ત અસર હતી. પરંતુ, તેણે નોંધ્યું હતું કે દેવાની વસૂલી અધિનિયમની કલમ ૧૯(૧૯) ના બળે, વિવિધ લેણદારો વચ્ચેની પ્રાથમિકતાઓનો નિર્ણય માત્ર કંપની અધિનિયમની કલમ પરલએ મુજબ જ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા થવો આવશ્યક હતો અને કલમ ૧૯(૧૯) તમામ સુરક્ષિત લેણદારોને પ્રાથમિકતા આપતી નહોતી. તેથી, કંપની અધિનિયમની કલમ પરલએ અનુસાર, અન્ય સૌની ઉપર પ્રાથમિકતા ધરાવતા સુરક્ષિત લેણદારોના મર્યાદિત વર્ગની ઓળખ કરવી આવશ્યક હતી. અદાલતે વધુમાં એવું પણ ઠરાવ્યું હતું કે, કંપની અધિનિયમની કલમ પરલ(૧) ના પરંતુકના ખંડ (સી) સાથે વાંચવાની કલમ પરલએ હેઠળ દેવાદારની મિલકતની અન્ય લેણદારો દ્વારા થયેલી વસૂલાત વિરુદ્ધ સુરક્ષિત લેણદારનો દાવો ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ત્યારે જ ઊભો થઈ શકે, જ્યારે સંબંધિત લેણદાર વિસર્જનની પ્રક્રિયાથી બહાર રહ્યો હોય અને તેણે રકમો વસૂલ કરી હોય, અને જો એવું દર્શાવવામાં આવે કે તેણે ખાનગી રીતે વસૂલ કરેલી રકમોમાંથી અમુક હિસ્સો પરંતુકની કલમો (એ) અને (બી) હેઠળ લિક્વિડેટર દ્વારા અનુપાતમાં લઈ લેવાયો હતો. અદાલતે એવું ઠરાવ્યું નથી કે નાણાકીય સંસ્થા દ્વારા દેવાની વસૂલી અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હોય એવા કેસમાં કંપની અધિનિયમની કલમ પરલએ લાગુ નહીં પડે. તે કેસમાં અદાલત મૂળભૂત રીતે કંપની અધિનિયમની કલમો ૪૪૨, ૫૩૭ અને ૪૬૬ ની

સામે ડેટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરી રહી હતી.

અલ્હાબાદ બેંક (સુપ્રા), તેથી, કંપનીઝ એક્ટની કલમ પરલએના સંદર્ભમાં સુરક્ષિત ઋણદાતાઓના બે વર્ગો વચ્ચેનો ભેદ હવે અસ્તિત્વમાં રહ્યો નથી એવા પ્રસ્તાવ માટે કોઈ અધિકૃત નિર્દેશ નથી. તેથી, અમારી સુવિચારીત દૃષ્ટિએ, વડી અદાલત તે બાબતમાં યોગ્ય નહોતી.

હકીકતમાં, અલ્હાબાદ બેંક (ઉપરોક્ત) મામલામાં સ્પષ્ટપણે એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે નિર્ધારણ અધિકારીને આવી સત્તાઓ રહેશે કે તે સુરક્ષિત લેણદારો તરીકેની બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓને તેમના પરસ્પર કરાર/વ્યવસ્થા અનુસાર વેચાણની આવકનું વિતરણ કરે અને કાયદામાં નિર્ધારિત પ્રાધાન્યક્રમ અનુસાર તે માટે હકદાર અન્ય વ્યક્તિઓને પણ તેનું વિતરણ કરે.

કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ પરલએમાં નિશ્ચિતપણે અપ્રતિબંધક જોગવાઈ સમાવિષ્ટ છે, પરંતુ તેની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરતી વખતે, તે કયા હેતુ અને ઉદ્દેશ માટે પ્રણીત કરવામાં આવી હતી તે નિર્ધારિત કરવું આવશ્યક છે.

૩૬. કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯ મુજબ, તેની સુધારા પહેલાં જે રીતે તે અમલમાં હતી તે અનુસાર, કામદારોના બાકી હકોને સુરક્ષિત લેણદારો સાથે સમપ્રમાણે ગણવામાં આવતા નહોતાં, જેના પરિણામે અદાલતના ધ્યાન પર અસંખ્ય એવા દાખલા આવ્યા હતા કે સુરક્ષિત લેણદારોના દેવા ચુકવી દીધા પછી કામદારોને કદાચ કશું જ પ્રાપ્ત ન થાય. કામદારોના બાકી હકોને સુરક્ષિત લેણદારો સાથે સમપ્રમાણે લાવવા માટે જ કલમ ૫૨૯અ ઘડવામાં આવી હતી.

કોઈ જોગવાઈની અતિપ્રભાવી પ્રકૃતિ ભલે વ્યાપક પરિમાણ ધરાવતી હોય, તેમ છતાં તેની અર્થઘટનની પ્રક્રિયા વિધાન નીતિ સુધી મર્યાદિત રાખવી આવશ્યક છે. માત્ર એટલા માટે કે કામદારોની બાકી રકમ અને સુરક્ષિત લેણદારોને બાકી રહેલું ઋણ એકબીજા સાથે સમકક્ષ ધોરણે માનવામાં આવે છે, માત્ર એ પરથી જ, અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય નહીં કે સુરક્ષિત લેણદારો વચ્ચેની પરસ્પર પ્રાથમિકતાઓની સંકલ્પનાને સંપૂર્ણપણે અવગણવાનો ઇરાદો હતો.

અપ્રતિબંધક ઉપબંધને સંસદે જેટલી હદ સુધી આશય રાખ્યો હોય તેટલી હદ સુધી જ અસર આપવામાં આવવી જોઈએ અને તેનાથી વધુ નહીં.

કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ પરદએમાં સુરક્ષિત દેવાદારો વચ્ચેના અગ્રતાના પાસાં અંગે પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ કોઈ જોગવાઈ સમાવિષ્ટ નથી અને તેથી, સંસદે જેનું અવલોકન કર્યું ન હતું તેવી બાબતો daarin વાંચી લેવો યોગ્ય ગણાશે નહીં. ગીરણનો વિષય, સામાન્ય કાનૂન હેઠળ તેના વિષે વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હોવા ઉપરાંત, સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયમિત થાય છે. તે કરારની શરતો દ્વારા પણ નિયંત્રિત થાય છે.

પંજાબ નેશનલ બેન્કે અહીંના ૧લા સામાવાળાને ધિરાણ એ સંપૂર્ણ જાણ સાથે મંજૂર કર્યું હતું કે ગિરવીદારની સંપત્તિ ઉપર અપીલકર્તાનો પ્રથમ હકભાર હતો. તેણે નિષ્કપટ અને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવ્યું હતું કે પોતાની અને ૧લા સામાવાળા વચ્ચે કરાયેલા ધિરાણ કરારના કારણે સર્જાયેલ હકભાર અપીલકર્તા તેમજ સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ના હકભારને અનુગામી હતો. આ બાબતમાં પી.એન.બી.નું સ્વીકરણ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ અને નિર્વિવાદ છે. ૧લા સામાવાળા સામે ગિરવીની રકમની વસુલાત માટે તેણે દાખલ કરેલા દાવામાં પણ તેણે માત્ર નિષ્કપટ અને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં એટલું જ જણાવ્યું ન હતું કે અહીંના અપીલકર્તા અને સામાવાળા નં. ૩ અને ૪ ૧લા સામાવાળાની ચલ અને અચલ મિલ્કતો બાબતે પ્રથમ હકભારધારકો હતા, પરંતુ તે સંબંધિત તેની પ્રાર્થનાઓ પણ મર્યાદિત હતી, જે દાવામાં કરાયેલ પ્રાર્થના (એફ) પરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

અધિનિયમ ઘડતી વખતે સંસદે સંપત્તિમાંનો અધિકાર છીનવી લીધો છે એવું અનુમાન કરી શકાય નહીં. સંપત્તિનો અધિકાર એક સંવિધાનિક અધિકાર છે. ગીર્ણ મૂકેલી મિલકતનો અમલ કરાવીને ઉધાર આપેલી રકમ વસૂલ કરવાનો અધિકાર પણ તે મિલકતમાં હિતનો અમલ કરાવવાનો અધિકાર ગણાય. સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિવિધ પ્રકારના ભારહકો માટે પ્રાવધાન કરે છે. સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮ મુજબ પ્રથમ ભારહકધારકનો દાવો બીજા ભારહકધારકના દાવા કરતાં પ્રાબલ્ય પામશે અને આવા પ્રકરણમાં, જ્યાં પ્રથમ ભારહકધારક તથા બીજા ભારહકધારક બન્નેને બાકી દેવાની વસૂલી ગીર્ણકર્તાની માલિકીની મિલકતમાંથી કરાવવાની હોય, ત્યાં પ્રથમ ભારહકધારકને પહેલાં ચુકવણી કરવી પડશે. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિ અંગે કોઈ વિવાદ નથી.

સામાન્ય કાયદામાં તેમજ મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ જે કાનૂની સ્થિતિ અમલમાં છે તેને ધ્યાનમાં લેતા, એવો મૂલ્યવાન અધિકાર સંસદને જાણીતો હતો એમ માનવું જ પડે. તેથી, કંપનીઓ અધિનિયમ ઘડતી વખતે, સંસદનો પ્રથમ ચાર્જધારકને ઉક્ત અધિકારથી વંચિત કરવાનો આશય હતો એમ માનવામાં આવી શકતું નથી. આથી, એવો મૂલ્યવાન અધિકાર જળવાઈ રાખવામાં આવ્યો હતો એવું જ માનવું પડે.

જો કંપનીઓ અધિનિયમની જોગવાઈમાં સુધારો કરતી વખતે સંસદનો એવો હેતુ હોત કે પ્રથમ પ્રભારધારકનો એવો મૂલ્યવાન અધિકાર છીનવી લેવો, તો તેણે તે વાત સ્પષ્ટ શબ્દોમાં દર્શાવી શકી ન હોત એવું માનવાનું અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી. કોઈ વ્યક્તિના હિતમાં અસ્તિત્વમાં રહેલા કાનૂની અધિકારનો અપહરણ કાયદાની વ્યાખ્યા કરતી વખતે અનુમાનથી માન્ય ગણી શકાય નહીં. વાસ્તવમાં સ્થિતિ તેના વિરુદ્ધ છે અને તેથી વિપરીત અનુમાન ઊભું કરવું પડશે.

કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯(૧)(સી) સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓના અનુક્રમી અધિકારો અંગે કહે છે, જેનો અર્થ સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓના અસુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓની સરખામણીએ અનુક્રમી અધિકારો એવો થાય છે. તે સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓ વચ્ચેના પરસ્પર અનુક્રમી અધિકારોનો વિચાર કરતી નથી. માત્ર એટલા માટે કે કલમ ૫૨૯ ગીર્વે મુકાયેલી સંપત્તિઓ પર અગ્રતાના અધિકારો અંગે વિશિષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરતી નથી, અમારી દૃષ્ટિએ તેનો એવો અર્થ થતો નથી કે લિક્વિડેશનમાંથી પસાર થયેલી કંપની સંબંધે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ કલમ ૪૮ની જોગવાઈઓ લુપ્ત થઈ ગઈ માનવી જોઈએ.

જો અમે એ સ્વીકારીએ કે સુરક્ષિત દેંદારોની પરસ્પર પ્રાથમિકતા માત્ર જાહેર નોટિસનો પ્રતિસાદ આપવાથી જ લુપ્ત થઈ જાય છે, જેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેમ કરવા માં તેઓ નિષ્ફળ જાય તો સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા

વિતરણ કરવામાં આવનારા ડિવિડન્ડના લાભોથી તેઓ વંચિત રહેશે, તો તે જ બાબત સુરક્ષિત દેંદારને તેની જામીનગીરી ઉપરના અધિકારથી વંચિત કરવાની દિશામાં દોરી જશે અને તેને અસુરક્ષિત દેંદારની સમકક્ષ સ્થિતિમાં મૂકી દેશે. આવા અનુમાનનું તર્કસંગત અનુપરિણામ એ થશે કે અસુરક્ષિત દેંદારોને પણ સુરક્ષિત દેંદારોની સમકક્ષ સ્થિતિમાં મૂકી દેવામાં આવશે. આ વિધાનનો એવો આશય હોઈ શકે નહીં.

કંપનીઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓ વિશેષ કાયદો હોઈ શકે, પરંતુ જો તે વિશેષ કાયદામાં વિવિધ પ્રકારના સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ વચ્ચેના કરારજાત તથા અન્ય વૈધાનિક હકો અંગે વ્યવહાર કરતી કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ ન હોય, તો સામાન્ય કાયદામાં સમાવિષ્ટ વિશિષ્ટ જોગવાઈઓ પ્રબલ રહેશે.

મારુ રામ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો, ના મામલામાં, આ અદાલતે વિશિષ્ટ જોગવાઈ અને વિશેષ કાયદા વચ્ચે ભેદ દર્શાવતા એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે કોઈ ચોક્કસ પરિસ્થિતિ સાથે સંબંધિત વિશિષ્ટ જોગવાઈ, તેની સાથે અસંગત હોય તેવા વિશેષ કાયદા ઉપર પણ પ્રાધાન્ય પામશે.

કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૯ માત્ર એટલું જ કહે છે કે તેની જોગવાઈઓ કંપનીના મેમોરેન્ડમ અથવા એસોસિયેશનના આર્ટિકલ્સ અથવા કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ અન્ય કરાર અથવા પસાર કરવામાં આવેલ ઠરાવ પર પ્રાબલ્ય ધરાવશે. કંપનીઝ અધિનિયમમાં એવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં નથી, જે જણાવે કે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૪૮ કંપનીના કારોબારના સંબંધમાં લાગુ પડશે નહીં. જ્યાં સુધી કંપનીઝ અધિનિયમમાં સ્પષ્ટ રીતે અથવા આવશ્યક અર્થનિષ્પત્તિ દ્વારા, તેના વિરુદ્ધ અથવા તેના સાથે અસંગત અને ભિન્ન આશય ધરાવતી એવી કોઈ જોગવાઈ મળી ન આવે, ત્યાં સુધી ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૪૮ ને અલાગુ ગણાવી શકાય નહીં.

સંપત્તિ હસ્તાંતરણ અધિનિયમની કલમ ૪૮ નીચે મુજબ છે:

હસ્તાંતરણ દ્વારા સર્જાયેલા અધિકારોની અગ્રતા – જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ એક જ અચલ મિલકતમાં અથવા તેના પર વિવિધ સમયોએ હસ્તાંતરણ દ્વારા અધિકારો સર્જવાનો દાવો કરે છે, અને આવા અધિકારો તમામ એકસાથે તેમના સંપૂર્ણ વ્યાપમાં અસ્તિત્વમાં રહી શકતા નથી અથવા અમલમાં મૂકી શકાતા નથી, ત્યાં અગાઉના હસ્તાંતરણગ્રાહકોને બાંધકર્તા એવા કોઈ વિશેષ કરાર અથવા અનામતના અભાવે, પછીથી સર્જાયેલ દરેક અધિકાર અગાઉથી સર્જાયેલા અધિકારોને આધીન રહેશે.

ઉપરોક્ત જોગવાઈ, જેમ કે અહીં અગાઉ નોંધવામાં આવ્યું છે, એક વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિ સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૪૮ની જોગવાઈઓના અપવાદો નીચે મુજબ છે:

(૧) જ્યાં પક્ષકારો પૂર્વે થયેલ પરંતુ અનરજિસ્ટર્ડ દસ્તાવેજ પછીના કોઈપણ સમયે રજિસ્ટર્ડ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકે છે. આ પણ સૂચનાના સિદ્ધાંતને આધીન છે, એટલે કે અનરજિસ્ટર્ડ દસ્તાવેજ પછી અમલમાં મૂકાયેલા રજિસ્ટર્ડ દસ્તાવેજના પક્ષકારોને તે બાબતની જાણ ન હતી;

(૨) જ્યાં કોઈ કાયદા દ્વારા અપવાદો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હોય, ઉદાહરણ તરીકે, બંગાળ ટેનન્સી અધિનિયમની કલમ ૯૮.

(૩) મિલકતનું સંરક્ષણ કરવા માટે અદાલતના નિર્દેશો અનુસાર કરવામાં આવેલ ગીરો;

(૪) જ્યાં 'સેલ્વેજ લીયન' ઊભું થાય છે, એટલે કે જ્યાં સંપત્તિને વિનાશ અથવા જમીમાંથી બચાવવાના હેતુઓ માટે આપવામાં આવેલી રકમ માટે લીયન ઊભું કરવામાં આવે છે. ઇંગ્લિશ કાયદામાં સેલ્વેજ લીયનનો વ્યાપ માત્ર સમુદ્રી લીયન સુધી મર્યાદિત છે.

મુદ્દાના ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૯મી આવૃત્તિ, પાનું ૩૪૬-૩૪૭ માં, નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

ફરીથી, જ્યારે કોઈ અદાલત વિવાદગ્રસ્ત મિલ્કતના સંરક્ષણના હેતુસર, પ્રાપ્તકર્તાને ગીરો દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકવાનો નિર્દેશ આપે છે, ત્યારે તેને એવો આદેશ કરવાની અધિકારિતા હોય છે કે એવો ગીરો અગાઉના ભારોથી અગ્રતા ધરાવશે. આ સમન્યાયના તે સિદ્ધાંતનો પ્રયોગ છે, જે સલ્વેજ લિયન્સને, અર્થાત્ મિલ્કતને વિનાશ અથવા જમીમાંથી બચાવવાના હેતુસર અત્રિમ આપેલ નાણાં માટેના પ્રભારી હકોને, તેમની ઉપરના તમામ બોજાઓ કરતાં અગ્રતા આપે છે. આવા પ્રભારી હકો સંબંધે સામાન્ય નિયમ ઉલટાવવામાં આવે છે અને તેઓ પોતાની તારીખોની ઉલટી ક્રમવાર અગ્રતા મેળવવા હકદાર હોય છે. અંગ્રેજી કાયદામાં સલ્વેજ લિયન્સનો વ્યાપ માત્ર સામુદ્રિક પ્રભારી હકો સુધી મર્યાદિત છે. જૂના કલકત્તા કેસમાં, નીલ કારખાનું ચાલુ રાખવાના હેતુસર કરાયેલ અત્રિમ બાબતે સલ્વેજ લિયનનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, અને ફરી એક બીજા કેસમાં ગીરોદારે ગીરોએ રાખેલી જગ્યાનું ભાડું ચુકવી શકે તે માટે કરાયેલ અત્રિમ બાબતે એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ બન્ને કેસોમાં એ દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. વહેંચણીમાં ઓવેલ્ટી રકમ માટે સહહિસ્સેદારનો પ્રભારી હક, ઓવેલ્ટી ચુકવવા જવાબદાર એવા સહહિસ્સેદારને ફાળવવામાં આવેલી મિલ્કત પરના અગાઉના ગીરો કરતાં અગ્રતા મેળવવા હકદાર હોય છે.

કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૫૨૯(૧)ના બંને પ્રાંતીય દેવાળાપણું અધિનિયમની કલમ ૪૭ લાગુ પડે છે. કલમ ૪૭ની ઉપકલમ (૨) ત્યારે લાગુ પડશે જ્યારે કોઈ ગીર્વે હક્ક ધરાવતો દેવાદાર સર્વસાધારણ રીતે દેવાદારોના હિતાર્થે પોતાની જામીનગીરી સ્વેચ્છાએ ત્યજી દે.

૫૩. "ત્યાગ કરવું" અભિવ્યક્તિનો અર્થછાયો ભિન્ન છે. પી. રામનાથ અચ્ચરની એડવાન્સ લો લેક્સિકોનના પાનું ૪૦૪૭ પર એમ જણાવવામાં આવ્યું છે:

ત્યાગ કરવો: કબજો અથવા નિયંત્રણ સોંપી દેવું; છોડી દેવું.

. તે જાગૃત કૃત્યનું પરિકલ્પન કરે છે, અર્થાત્ એવું કૃત્ય જેમાં વ્યક્તિને પોતાના હક્કની જાણ હતી અને ત્યારબાદ તેણે તે જ હક્કનો ત્યાગ કર્યો હતો. એવો ત્યાગ લેણદારોના સર્વસામાન્ય હિત માટે હોવો જોઈએ. તેની કાર્યવાહીથી એવો નિષ્કર્ષ નીકળવો જોઈએ કે તેણે, એક અથવા બીજા કારણસર, પોતાને બાકી રહેલી રકમ પ્રાપ્ત કરવા માટે પંક્તિમાં ઉભા રહેવાનો ઇરાદો રાખ્યો હતો. પરંતુ, માત્ર સત્તાવાર લિક્વિડેટર સમક્ષ સોગંદનામું અથવા દાવાનો પુરાવો દાખલ કરવાથી તે હક્ક લુપ્ત થઈ જતો નથી. એવો દાવો સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા જારી કરાયેલ નોટિસના અનુસંધાને દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. જો લેણદાર ઉક્ત નોટિસનો પ્રતિસાદ ન આપે, તો તે પોતાના હક્કના અસ્તિત્વની જાણ સત્તાવાર લિક્વિડેટરને કરાવવા સક્ષમ સ્થિતિમાં નહીં હોય.

૫૫. કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૩) સ્પષ્ટ રીતે એવી સ્થિતિનું પરિકલ્પન કરે છે કે જેમાં તે ન તો પોતાની સુરક્ષા હકીકતને વસૂલ કરે છે કે ન તો તેનો પરિત્યાગ કરે છે. આવી સ્થિતિમાં, તે પોતાના પુરાવાના સોગંદનામામાં સુરક્ષા હકીકતની વિગતો તથા તેણે તેનું જે મૂલ્યાંકન કર્યું હોય તે કિંમત દર્શાવી શકે છે. તે અનુસંધાને પરિણામો અનુસરશે. જો અધિકૃત સ્વીકારક સુરક્ષા હકીકતનું વેચાણ કરવા આગળ વધે, તો અદાલતે પ્રથમ વેચાણની આવકમાંથી સુરક્ષિત લેણદારને તે રકમ ચૂકવવાની રહે છે, જેના મૂલ્યે સુરક્ષા હકીકતનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું.

મહિન્દ્રા એન્ડ મહિન્દ્રા લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યમાં, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું:

તેનું નિર્ધારણ તેની કલમ ૧૩(૨)નું અર્થઘટન, જેમાં તે આવે છે તે સંદર્ભ અથવા પરિસ્થિતિના પ્રકાશમાં અને તેના વિધાનના હેતુ તથા ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં રાખીને, કરવાનું રહે છે. હવે, એક વાત સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૧૩(૨) હેઠળ સોંપવામાં આવેલી સત્તા સુધારાત્મક અથવા દુરસ્તીકરણાત્મક સત્તા છે અને તે અત્યંત વિશાળ વ્યાપની ભાષામાં પ્રદાન કરવામાં આવી છે. કોઈ નિર્ધારિત કેસમાં આ સત્તાનો ઉપયોગ કરવો કે નહીં અને કરવો હોય તો કેટલી હદ સુધી કરવો, તે કમિશનના વિવેક પર છોડવામાં આવ્યું છે. પરંતુ એ યાદ રાખવું જોઈએ કે આ વિવેક ન્યાયિક અથવા કોઈપણ સ્થિતિમાં અર્ધ-ન્યાયિક વિવેક હોવાથી,

તે "મનસ્વી, અસ્પષ્ટ અથવા કલ્પિત" હોઈ શકતું નથી; તે સંબંધિત વિચારણાઓથી માર્ગદર્શિત હોવું જોઈએ. કમિશન પોતાના વિવેકના ઉપયોગ વખતે યોગ્ય રીતે જે વિવિધ સંબંધિત વિચારણાઓને મહત્વ આપી શકે તેની સંપૂર્ણ ગણના કરવી શક્ય નથી, તેમજ આવું કરવું સમજદારીપૂર્ણ અથવા વિવેકસભર પણ ગણાય નહીં. કારણ કે આ પરિવર્તનશીલ વિશ્વમાં સમયાંતરે ઊભી થનારી પરિસ્થિતિઓ અને સ્થિતિઓની અતિપ્રચુર વિવિધતાને કોઈ નિશ્ચિત અથવા કઠોર ઢાંચામાં ઢાળી શકાતી નથી અથવા કોઈ સાંકડી બાંધછોડવાળી સૂત્રરચનામાં કેદ કરી શકાતી નથી.

આ પ્રશ્ન કર્ણાટક વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ સમક્ષ સ્ટેટ બેન્ક ઓફ મૈસૂર વિ. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર અને અન્યના મામલે વિચારણા માટે આવ્યો હતો, જેમાં કાનૂન નીચેના શબ્દોમાં દર્શાવવામાં આવ્યો હતો:

આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૪૭ જે જોગવાઈ કરે છે તે માત્ર ગીરહકદારના હિત માટે છે, તેના અહિત માટે નહીં. તે કલમમાં સૂચવવામાં આવેલી ત્રણ પ્રક્રિયાઓમાંથી કોઈપણ એક પ્રક્રિયાને અનુસરી શકે છે. આ કેસમાં, મને એવું લાગતું નથી કે ગીરહકદારે પોતાની સુરક્ષા છોડી દીધી છે એવી દલીલ માન્ય રીતે કરી શકાય. આંક બી-૧ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મિલકત ગીરા-મુક્ત રીતે વેચવામાં આવે તો તેને કોઈ વાંધો ન હતો, પરંતુ તેણે મૂલવેલી કિંમત જેટલી રકમના હદ સુધીનો હક યથાવત્ રાખવામાં આવે અને વેચાણની આવકમાંથી તેને અગ્રતા આધારે ચૂકવણી કરવામાં આવે. આંક બી-૧ માં એવા કોઈ શબ્દો

નથી કે જેઓથી એવો કોઈ નિષ્કર્ષ નીકળી શકે કે ગીરહકદારે પોતાની સુરક્ષા છોડી દીધી હતી.... હકીકતમાં, કલમ ૪૭ ની ઉપકલમ (૩) ગીરહકદારને આ રીતે ચુકવણી કરવાની પદ્ધતિને ટેકો આપે છે. જો સત્તાવાર રિસીવર સુરક્ષાનું વેચાણ કરવા આગળ વધે, તો અદાલતે પ્રથમ વેચાણની આવકમાંથી સુરક્ષિત દેણદારને તે સુરક્ષાનું જે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું તે રકમ ચૂકવવી પડે. બાકી રકમ બાબતે સ્થિતિ જે હોય તે હોય, પરંતુ તેની મૂલવેલી કિંમતના હદ સુધી તો તેને વેચાણની આવકમાંથી અગ્રતા આધારે ચૂકવણી મળી શકે. જો વેચાણ માન્ય હતું, તો ગીરહકદારને તેની સુરક્ષાથી કેવી રીતે વંચિત કરી શકાય તે હું સમજી શકતો નથી, ખાસ કરીને જ્યારે તેણે તેને છોડી દીધી નહોતી. મિલકત એ સ્પષ્ટ સમજણ સાથે વેચવામાં આવી હતી કે ગીરહકદારને વેચાણની આવકમાંથી પ્રથમ ચૂકવણી કરવામાં આવશે. મારી દૃષ્ટિએ, સુરક્ષાના સાકાર કરવાની આ પદ્ધતિ કલમ ૪૭ અથવા અધિનિયમની કલમ ૫૯ પૈકી કોઈની પણ અવહેલના કરતી નથી.

વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

.....અધિનિયમની કલમ ૪૭ની ઉપકલમ (૩) બેંક દ્વારા પુરવાર કરાયેલ હાઈપોથેકેશન કરાર તથા ટાઈટલ ડીફ્સ જમા રાખીને કરાયેલ ગીરણને અનુસરી સુરક્ષિત ધિરાણની ચુકવણી માટે બેંકની અરજી સ્વીકારવામાં અધિકૃત લિક્વિડેટરને અવરોધરૂપ બનતી નથી. પરિણામે, બેંકે પોતે લિક્વિડેશનની પ્રક્રિયામાં આવે છે તેવી નોંધ ધરાવતું સોગંદનામું દાખલ કર્યું હોવા છતાં, તેની

સુરક્ષા યથાવત્ રહે તેવા અનામત અધિકારને આધીન રહીને, સુરક્ષિત લેણદાર તરીકે તેને તે રકમ અગ્રતા આધારિત ધોરણે વસૂલ કરવાની હકદારી પ્રાપ્ત થાય છે.

ગુજરાત વડી અદાલતની ડ્રિ-ન્યાયાધીશ પીઠે ગુજરાત સ્ટીલ ટ્યૂબ એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન અને અન્ય વિ. ગુજરાત સ્ટીલ ટ્યૂબ્સ લિ.ના ઓ.એલ. અને અન્ય [તા. ૯.૧.૨૦૦૬ના રોજ નિકાલ કરાયેલ], એવું ઠરાવ્યું હતું:

.....અદાલતનું એવું પણ મત છે કે માત્ર એટલા માટે કે ગિરવી સુરક્ષિત લેણદારો અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી વેચાણ કાર્યવાહીમાં ભાગ લે છે અને અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશો અનુસાર રચાયેલી વેચાણ સમિતિના સભ્યો પણ બને છે, તેનાથી એવો અર્થ થતો નથી કે તેમણે વિસર્જન પ્રક્રિયા બહાર રહેવાનો પોતાનો વિકલ્પ ઉપયોગમાં લીધો છે અને તેમણે પોતાની સુરક્ષા હક્કોનો પરિત્યાગ કર્યો છે. હકીકતમાં, સુરક્ષિત લેણદારો દ્વારા સુરક્ષાના પરિત્યાગ માટે સુરક્ષિત લેણદારોની તરફથી હકારાત્મક કાર્યવાહી આવશ્યક છે. તેમણે કોઈપણ કાર્યવાહીમાં ક્યારેય એવું જણાવ્યું નથી કે તેઓ પોતાની સુરક્ષા હક્કોનો પરિત્યાગ કરી રહ્યા છે. તેની વિરુદ્ધ, તેમણે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે તેઓ વિસર્જન પ્રક્રિયા બહાર જ રહે છે અને તેઓ વેચાણની આવકમાં માત્ર એટલા હેતુથી ભાગ લે છે કે વેચાણ પ્રક્રિયાને સુગમ બનાવી શકાય જેથી હરાજીની કાર્યવાહી શક્ય તેટલી ત્વરિત રીતે પૂર્ણ કરી શકાય. સુરક્ષિત લેણદારોની આ રજૂઆતમાં પણ સાર છે કે જેમ જ કંપનીઓની મિલ્કતો વેચાઈ જાય અને વસૂલી

થઈ જાય, તેમ તેમની સુરક્ષાઓ નિર્દિષ્ટ મિલ્કતોમાંથી રોકડમાં રૂપાંતરિત થાય છે અને પ્રવર્તમાન વિસર્જન હેઠળની કંપનીની મિલ્કતોના વેચાણથી પ્રાપ્ત થયેલી રોકડમાં તેમનો સમાન હક રહે છે.....

અમે ઉક્ત અભિપ્રાય સાથે સંમત છીએ.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમારો એવો મત છે કે વડી અદાલતે સંબંધિત અધિનિયમોની જોગવાઈઓના મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ, જેમાં પ્રોવિન્શિયલ ઈન્સોલ્વન્સી એક્ટની જોગવાઈઓનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેની અવગણના કરી છે. તેથી, આક્ષેપિત ચુકાદો ટકી શકતો નથી. તે અનુરૂપ રદ કરવામાં આવે છે. અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. પ્રથમ સામાવાળા સમગ્ર કાર્યવાહી દરમિયાન અપીલકર્તાના ખર્ચનો ભાર વહન કરશે.

*The translation of this judgment has been provided by
M/s. Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.